

ELINE KUIJPER nd.nl/geloof BEELD BETER UIT

Samen in één kerk, op vakantie kan het

...Nederlandstalige diensten in populaire vakantiegebieden worden nog altijd goed bezocht.

...Het werkt samenbindend. Het is prachtig om te zien wat er kan zodra we de grens over zijn.'

► PORT GRIMAUD – SANCERRE – INTRA VERBANIA

Het lijkt wel of de Zuid-Europese zon kerkmuren doet smelten. Van uitbundig evangelisch tot trouw reformatorisch, talloze Nederlandse christenen vinden elkaar in kleine Franse, Italiaanse of Duitse kerkjes tijdens Nederlandstalige vakantiediensten. De preek is korter, in de liturgie kan er meer, en het is een kans om nieuwe contacten op te doen. Jaren geleden stonden de Nederlandstalige kerkdiensten in het buitenland nog iedere zomer in het *Nederlands Dagblad* aangekondigd. Het overzicht op papier werd een website, maar die krijgt sinds twee jaar geen updates meer. Dat betekent niet dat het een uitstervend fenomeen is.

schattig

Voor Jan-Willem Wijnia uit Zwolle begon het jaren geleden, toen hij een kerkje bezocht in het Franse Port Grimaud, vlak bij Saint-Tropez. 'De dominee zei dat er altijd veel Nederlanders naar zijn kerk kwamen, maar dat hij hun geen liturgie en vertaling kon bieden. Mijn toenmalige vrouw heeft Frans gestudeerd en wilde dat wel voor hem doen.' In het begin kwamen er zo'n twintig tot dertig mensen op de diensten met vertaling

af, de laatste jaren zitten er tussen de zeventig en honderd mensen. Wijnia omschrijft zichzelf als een echt 'campingmens' en vindt het sociale gebeuren van de kerkdienst misschien nog wel het mooiste. 'Ik zeg tegen alle christenen die ik ontmoet dat ze eens moeten komen. Mond-tot-mondreclame werkt het best, ook voor de kerk. Het is zo schattig, de voorganger staat dan bij de ingang van dat prachtige kerkje om je welkom te he-

'Mond-tot-mondreclame werkt het best, ook voor de kerk.'

ten. Binnen is het koel, achteraf krijg je fris aangeboden. En het zijn geen ellenlange diensten, in drie kwartier is het weer gebeurd en loop je zo het centrum in.'

Ook voor dominee Barend Weegink uit Katwijk, tegenwoordig interim-predikant voor de Oude kerk, de Protestantse Gemeente Scheveningen, is de ontmoeting een drijvende factor. Hij organiseert Nederlandse diensten samen met een kleine protestantse gemeente in Midden-Frankrijk, in Sancerre en Châtillon-sur-Loire. Hij preekt in het Nederlands en maakt een samenvatting, die de Franse ouderling dan voordraagt. 'De Fransen organiseren na afloop dat er koffie is, een aperitief en een barbecue. Dat

kan zo tot ver in de middag duren. Voor mij is dat erg belangrijk, je ontmoet nieuwe mensen en je houdt er contacten aan over. Mijn vrouw en ik hebben veel gereisd. Kerkbezoek of als gastpredikant voorgaan in het buitenland is dan een goede manier om contact te leggen, ook met de lokale bevolking.' Het aantrekkelijke van Nederlandstalige diensten in vakantiegebieden, zegt hij, is dat christenen uit verschillende kerken samen in een dienst zitten. 'Doordat ze te gast zijn in de Franse gemeente, kunnen ze meer hebben. Er komen mensen uit allerlei kringen, onder wie ook meisjes en vrouwen die denken: zal ik mijn hoedje nu wel of niet opzetten? Zij vinden het heerlijk om eens buiten de strakke liturgie te kijken. Een oude psalm en een vrolijk-orthodox lied kunnen best samen.'

uit volle borst

In St. Ruprecht, in Oostenrijk, zit het gebouw van de Evangelisch-Lutherse Kerk alleen met Kerst en Pasen redelijk vol. De organist van de gemeente is dan ook blij als er 's zomers een paar honderd Nederlanders hun eigen diensten komen houden. 'Er worden dan liederen uit volle borst meegezongen, die men niet van huis uit gewend is', vertelt Egbert Knoeff uit Katwijk. Hij is catecheet in de Protestantse Kerk en preekt al zes jaar in de Nederlandse diensten op zijn vakantieadres. 'Het werkt samenbindend. Het is prachtig om te zien wat er kan, zodra we de grens over zijn. Er zitten mensen met hoed

en mensen die zo het zwembad in kunnen, als u begrijpt wat ik bedoel.' Volgens evangelist Frits Rouvoet is het typisch Nederlands; elkaar op vakantie opzoeken om samen een dienst te organiseren. 'Heb je aan de Nederlandse kust ooit Duitstalige kerkdiensten gezien?' Al dertien jaar gaat hij voor in Nederlandse diensten in het Italiaanse Intra Verbania, bij

het Lago Maggiore. 'Het heeft wel wat', zegt hij, 'als je met elkaar stoeien moet sjuwen, of er opeens een kindje tijdens de preek mijn hand vasthoudt en met haar andere handje in haar neus peutert. Er mag iets fout gaan.' Hij ziet het aantal bezoekers van die diensten door de jaren heen stijgen. 'Mijn vrouw en ik hangen posters op alle campings in de buurt,

NL

MAUD EFFTING EN ANNEKE STOFFELEN / [VK nd.nl/nederland](http://vk.nd.nl/nederland)

Gebruik zware pijnstillers loopt uit de hand

► AMSTERDAM

Het voorschrijven van verslavende, opioïde pijnstillers loopt in Nederland uit de hand, zeggen artsen en andere deskundigen.

In zes jaar tijd verdrievoudigde het aantal gebruikers van oxycodon, een morfine-achtige zware pijnstiller, tot 439.000 per jaar. Verslaafden beschrijven afkicktaferelen die doen denken aan heroïne.

Voorheen was oxycodon voorbehouden aan terminale kankerpatiënten, maar tegenwoordig krijgen ook patiënten na een botbreuk of amandeloperatie deze pijnstiller geregeld mee naar huis. Ook wordt het voorgeschreven bij chronische pijn.

Artsen maken zich zorgen, omdat het middel bij langdurig gebruik sterk verslavend kan zijn. Oxycodon is een opiaat-achtige pijnstiller, twee keer zo sterk als morfine. Gebruikers beschrijven tegenover *de Volkskrant* ontwenningsverschijnselen die lijken op het afkicken van heroïne: zweten, koorts, trillen en hevige botpijn. Eén gebruiker vertelt dat ze dagenlang schreeuwend van pijn op de grond lag, een ander zegt dat zijn vrouw de pillen moest verstoppen.

Alle patiënten kregen de oxycodon op doktersrecept. Volgens hoogleraar anesthesiologie Albert Dahan van het LUMC ontbreekt het vaak aan kennis. 'Veel artsen geloven eigenlijk niet dat

het zo verslavend kan zijn.' Dokters worden bovendien onvoldoende opgeleid in pijnbehandeling, zegt hoogleraar anesthesiologie Frank Huygen van het Erasmus MC. 'Veel artsen die opiaten voorschrijven, weten niet hoe ze dit soort medicijnen goed moeten opbouwen, afbouwen en dat ze patiënten goed moeten begeleiden.'

goedaardige pijn

De verdrievoudiging van het aantal oxycodongebruikers komt vooral doordat het middel nu vaker wordt voorgeschreven bij zogenoemde 'goedaardige pijn', bijvoorbeeld na botbreuken. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat ziekenhuizen sinds

2014 worden beoordeeld op 'pijnbeleving': hoe minder pijn patiënten ervaren, hoe beter het ziekenhuis scoort.

In de VS wordt al langer gesproken van een 'opioïden crisis' en bestemde de Drug Enforcement Administration het probleem in 2015 officieel als 'epidemie'. Naar schatting overlijden daar dagelijks bijna vijftig mensen aan opioïden zoals oxycodon. Het is onbekend hoeveel van de 439.000 gebruikers in Nederland daadwerkelijk verslaafd zijn. Sommige deskundigen vrezen dat de problematiek die van de Verenigde Staten achterna gaat. Maar volgens hoogleraar Huygen zit de Nederlandse zorg

anders in elkaar. 'In de VS worden artsen zo hard afgerekend op klanttevredenheid dat ze grote hoeveelheden pijnstillers meegeven. Daar heb je een grote illegale markt.'

Hoogleraar Dahan spreekt niettemin van een 'stille opioïde-epidemie'. 'Die is niet zo zichtbaar doordat deze mensen nog niet massaal in de verslavingszorg terechtkomen.'

Vanwege de signalen van overgebruik heeft het Nederlands Huisartsen Genootschap onlangs de zogenoemde *Standaard Pijn* aangepast voor het gebruik van sterk werkende opioïde pijnstillers. Daarin staat nu dat gebruikers voor een herhaalrecept eerst opnieuw moeten worden gezien. <

nieuwsvandaag

HELE DAG

Robots

Start Asia-Pacific-conferentie in Singapore over intelligente robotsystemen.

HELE DAG

Vastendag

Dag van vasten en gebed in Chennai, India, georganiseerd door Angel TV India.

STILZITTEN IN DE KERK

ZOU HET NOG VAAK ZO GAAN, zoals die rooms-katholieke moeder schrijft (*Nederlands Dagblad* 20 juli): boze blikken en hoorbaar gezocht als kinderen niet stilzitten in de kerk? Er zijn vast ook kerkgangers die omgekeerde verhalen kunnen vertellen en zich dáaraan ergeren: kinderen praten maar en schuiven heen en weer, jongeren zitten op hun mobiel – de dienst is vol onrust. Is er nog eerbied in de kerk?

Maar de frustratie van die moeder is begrijpelijk. Er komen in veel gemeenten en parochies al zo weinig (jonge) gezinnen. Jij zit er wel en dan word je haast weggekeken. Wat wil je dan als kerk? Dat die paar gezinnen ook wegblijven?

KINDEREN MOETEN EERBIED VOOR GOD meekrijgen in de opvoeding, zegt een jeugdwerkadviseur uit een bevindelijke kerk. Zeker, maar in die kring zouden ze misschien nog méér mogen ervaren dat ze bij God kind aan huis zijn, dat zijn ogen, die de ganse aarde doorlopen, vol liefde op hen rusten.

Omgekeerd zijn er kerken waar volop aandacht voor kinderen is; ze mogen meedoen met het oorverdovend gekakel voor de dienst en halverwege worden ze naar een soort schoolklasje gestuurd, alsof ze daar doorde-weeks niet al genoeg tijd doorbrengen. Voor die kinderen zou het weleens stil mogen zijn in de kerk, eerbiedig, een zachte koelte waarin de Heer nabij komt. Wat je voor je kinderen wenst, is soms tegengesteld aan wat in jouw kerk gangbaar is.

Een kind dat voorbeeldig stilzit, telt misschien de pijpen van het orgel of verzint verhaaltjes om de tijd uit te zitten. Een kind dat wiebelt, doet misschien juist z'n best; het wil bij de les blijven en zoekt naar prikkels. Het eerste ontvangt complimenten, het tweede boze blikken en geen van beiden is ermee geholpen.

IN DE SYNAGOGE MAG EEN MOEDER, volgens bepaalde joodse regels, haar kind niet knuffelen, want al je liefde moet daar op God gericht zijn. In een katholieke kerk is een gewijde stilte gepast, want je bent in de aanwezigheid van Christus zelf. Zo denken en voelen protestanten niet. Voor hen is de kerk een plek waar het heilige gebeurt. Maar wat krijgen kinderen daarvan mee? Als de viering over hoofden heen gaat en het gebouw – kaal, sfeerloos of alledaags – ook nog niet meewerkt?

Gezinnen en mensen alleen, hardwerkende Nederlanders en arbeidsongeschikten, arm en rijk, denkers en doeners (en praters), ouderen en kinderen, zij ontmoeten elkaar en God heeft hen allen gemaakt. Hij is hun Vader en zij danken Hem. Laat het oog tegen de hand, of het hoofd tegen de voeten, geen dingen zeggen die Hij niet zou zeggen.

WIM HOUTMAN

Vakantiekerkdienst in de kathedraal van Souillac, voor Nederlanders die op vakantie zijn in de Franse Dordogne.

en geven er veel aandacht aan op Twitter en Facebook.'

verkeerde adres

Rouvoet is evangelist op de Amsterdamse Wallen, waar hij opkomt voor prostituees. Dat hij geen dominee is, maakt hij in de vakantiekerkdiensten altijd goed duidelijk. 'Als je een theologische verhandeling verwacht, ben

je aan het verkeerde adres', waar-schuwt hij dan voor de dienst. 'Dan ga je maar terug naar je caravan om iets via een livestream te volgen.' Het weerhoudt de vakantiegangers er niet van om zijn diensten te bezoeken. 'Ik denk dat ze het fijn vinden om even los te zijn van hun eigen kerk. We zingen psalmen. Johan de Heer, Opwekking, van alles. Ik zie jongens in

donkere broeken met stropdas zitten, en daarachter een evangelisch gezin dat met de handen omhoog zingt.' Voor velen is dat juist de charme, weet Rouvoet. 'Na de dienst vragen mensen mij: "Waarom kan dit niet in Nederland?" Ik zeg dan: ga het gewoon doen. Ga op zondag naar je eigen dienst en wees door de week kerk met de mensen uit je straat.' <

NIELS WAARLO / VK nd.nl/buitenland

VERWERPING RECHTSAAK NEW YORK NIEUWE KLAP VOOR KLIMAATZAKEN

► NEW YORK

Een Amerikaanse federale rechter heeft de klimaatzaak verworpen die de stad New York tegen vijf grote olie- en gasreuzen had aangespannen. Wederom een deuk in het idee dat individuele bedrijven aan te klagen zijn voor klimaatschade. Volgens New York zijn Shell, ExxonMobil, BP, ConocoPhillips en Chevron verantwoordelijk voor meer dan 11 procent van de CO₂ die mensen sinds de Industriële Revolutie hebben uitgestoten. Daarom wil de stad dat de bedrijven meebetalen aan maatregelen die ze moet nemen vanwege door de klimaatverandering, zoals bescherming tegen overstromingen en hitte. Volgens de rechter, John Keenan, is het niet aan hem om deze problemen aan te pakken, maar aan de overheid. Hij erkent dat het verbranden van fossiele brand-

stoffen de belangrijkste oorzaak van klimaatverandering is, maar zou het een 'ernstige inbreuk' op het buitenlandbeleid van de Amerikaanse regering vinden als binnenlandse rechtbanken zich met internationale broeikasgasuitstoot bemoeien. Volgens een woordvoerder van de burgemeester wil New York in hoger beroep gaan.

Vorige maand verwierp een Californische rechtbank met soortgelijke argumenten de klimaatzaken van de steden Oakland en San Francisco. De komende tijd worden meer uitspraken verwacht. Zouden rechters meegaan in het idee dat je individuele bedrijven via de rechter verantwoordelijk kunt houden voor hun bijdrage aan klimaatverandering, dan zou dat kunnen leiden tot enorme claims.

09.15

Metro

Opening van de Noord/Zuidlijn in Amsterdam met diverse optredens en activiteiten.

13.00

Overleg

G20 ministers van Financiën bijeen in Buenos Aires, met minister Wopke Hoekstra.

'Het lijkt hier nu eerder een woestijn dan een grasveld.'

Cock van der Brugge, pagina 6

GRATIS TWEE WEKEN NEDERLANDS DAGBLAD

Kennismaken met een krant die het nieuws anders belicht? Dat kan nu twee weken gratis. Stuur de bon op naar Antwoordnummer 765, 3800 VB Amersfoort of ga naar nd.nl/tweken. Bellen kan ook: 088 1 999 999. Dit aanbod geldt alleen als je de laatste zes maanden geen abonnement hebt gehad. Kijk op nd.nl/privacy voor onze privacyverklaring.

Naam en voorletter(s): m/v

Straat en huisnummer:

Postcode: Woonplaats:

Telefoon:

E-mail:

Ingangsdatum:

DEZELFDE WERKELIJKHEID, ANDERE INTERPRETATIE